

FACT SHEET (STRESZCZENIE METODOLOGICZNE)

NABYTE UPRAWNIENIA EMERYTALNO-RENTOWE W RAMACH UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Polska

Sierpień 2024

Spis treści:

1. Tablica 29 kolumna A: Systemy o zdefiniowanej składce (kapitałowe, sektory inne niż sektor instytucji rządowych i samorządowych)	2
2. Tablica 29 kolumna B: Systemy o zdefiniowanym świadczeniu (kapitałowe, sektory inne niż sektor instytucji rządowych i samorządowych)	3
3. Tablica 29 kolumna D: Systemy o zdefiniowanej składce (kapitałowe, sektor instytucji rządowych i samorządowych)	3
4. Tablica 29 kolumna E: Systemy o zdefiniowanym świadczeniu (kapitałowe, dla pracowników sektora instytucji rządowych i samorządowych, zaklasyfikowane w sektorze instytucji finansowych).....	3
5. Tablica 29 kolumna F: Systemy o zdefiniowanym świadczeniu (kapitałowe, dla pracowników sektora instytucji rządowych i samorządowych, zaklasyfikowane w sektorze instytucji rządowych i samorządowych)	3
6. Tablica 29 kolumna G: Systemy o zdefiniowanym świadczeniu (niekapitałowe, dla pracowników sektora instytucji rządowych i samorządowych, zaklasyfikowane w sektorze instytucji rządowych i samorządowych)	4
7. Tablica 29 kolumna H: Systemy emerytalno-rentowe w ramach systemu zabezpieczenia społecznego (niekapitałowe).....	7
8. Tablica 29 kolumna K: Uprawnienia emerytalno-rentowe gospodarstw domowych nierezydentów.....	9
9. Linki do publikacji zawierających dodatkowe/szersze informacje dotyczące systemów emerytalno-rentowych	10

1. Tablica 29 kolumna A: Systemy o zdefiniowanej składce (kapitałowe, sektory inne niż sektor instytucji rządowych i samorządowych)

1. Opis systemu oraz zastosowanych obliczeń	
a. Zakres systemu	
<p>W kolumnie A w tablicy 29 zostały ujęte następujące prywatne programy kapitałowe występujące w Polsce:</p> <p>1) Otwarte Fundusze Emerytalne (OFE)</p> <p>Część powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych w Polsce (II filar). OFE to prywatne, kapitałowe fundusze emerytalne zarządzane przez Powszechne Towarzystwa Emerytalne, które mogą działać wyłącznie jako spółki giełdowe. W 2021 r. działało 10 otwartych funduszy emerytalnych. Łącznie OFE obejmuje około 84,8% osób aktywnych zawodowo (z czego 16,7% stanowili aktywni członkowie). Przed 2014 r. wszyscy urodzeni po 1968 r. musieli obowiązkowo uczestniczyć w OFE, a część składki odprowadzanej przez ubezpieczonego (pracownika) do powszechnego ubezpieczenia społecznego (I filar) zarządzanego przez ZUS była przekazywana na indywidualne konta w OFE. Dla osób urodzonych w latach 1949-1968 udział w OFE był dobrowolny.</p> <p>Nowelizacja prawa emerytalnego z 2014 roku zniósła obowiązkowy udział w OFE. Uczestnicy OFE dzielą się na dwie grupy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) aktywni członkowie OFE (czyli ci, którzy zdecydowali się na posiadanie kont w ZUS oraz w OFE), dla których część składki pracowniczej wpłaconej do powszechnego systemu zabezpieczenia społecznego (ZUS) jest przekazywana na konto OFE oraz 2) nieaktywni członkowie OFE (są to osoby, które zrezygnowały z uczestnictwa w OFE), których składki nie są już dzielone pomiędzy ZUS i OFE. <p>Składki są inwestowane w instrumenty finansowe. Zarówno aktywni, jak i nieaktywni członkowie posiadają zgromadzone na kontach OFE aktywa. W momencie, gdy osiągną wiek 10 lat niższy od wieku emerytalnego, rozpoczyna się sukcesywne (rok po roku) przekazywanie tych aktywów do ZUS do czasu całkowitego ich przekazania. Jednocześnie, w przypadku aktywnych członków, część składki nie jest już przekazywana do OFE. Świadczenie emerytalne jest w całości wypłacane przez ZUS. Ubezpieczeni w powszechnym systemie emerytalnym (I Filar) pozostają członkami OFE niezależnie od tego, czy z niego zrezygnowali, czy nie. Środki w OFE przeznaczone są na wypłatę emerytur, które wypłaca ZUS (zarówno dla aktywnych, jak i nieaktywnych członków). Rezygnacja z OFE dotyczy tylko przyszłych składek. Część składek, które zostały już wpłacone na rachunki OFE, nadal w nich pozostaje – OFE posiadają środki członków aktywnych i nieaktywnych. Środki z OFE nie mogą być wypłacone przed osiągnięciem wieku emerytalnego.</p> <p>2) Pracownicze Programy Emerytalne (PPE)</p> <p>Część powszechnego systemu emerytalnego w Polsce (III filar). PPE są formą grupowego, zorganizowanego, dobrowolnego oszczędzania na przyszłą emeryturę, prowadzonego przez pracodawcę. PPE prowadzone są na podstawie umowy zakładowej zawartej pomiędzy jej pracownikami a pracodawcą oraz umowy o zarządzanie zawartej pomiędzy pracodawcą a instytucją finansową. Na koniec 2021 r. w Polsce funkcjonowało 2 083 PPE, obejmujących około 3,6% osób aktywnych zawodowo. Program może być zorganizowany w jednym zakładzie pracy lub wspólnie z innymi pracodawcami, którzy zdecydowali się na jego wspólne prowadzenie (program międzyzakładowy). Płatności na rzecz programu pochodzą ze składek: podstawowej oraz uzupełniającej. Składka podstawowa jest odprowadzana przez pracodawców i jest obowiązkowa dla tych pracodawców, którzy postanowili wprowadzić taki system. Składka dodatkowa jest opłacana przez pracowników na zasadzie dobrowolności, w przypadku gdy chcą zwiększyć swój wkład i przyszłe świadczenie. Maksymalny roczny poziom wpłaty dodatkowej jest ustalany co roku przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej. Zgodnie z ustawą o PPE środki zgromadzone przez uczestnika na jego rachunku mogą zostać wypłacone, przelane (na inne PPE lub IKE) lub zwrócone. Warunki wypłaty środków z programu zostały szczegółowo określone przez prawo. Oszczędności mogą być wypłacone:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) na wniosek uczestnika po ukończeniu 60 roku życia, b) po dostarczeniu decyzji o przyznaniu prawa do emerytury, po ukończeniu 55 roku życia, c) na wniosek osoby uprawnionej – w przypadku śmierci uczestnika, d) bez wniosku, jeśli uczestnik kończy 70 lat (jeżeli wcześniej nie wystąpił o wypłatę środków). 	
b. Struktura instytucjonalna	
Źródła danych/dostawcy	<ul style="list-style-type: none"> • Komisja Nadzoru Finansowego (KNF) w odniesieniu do stanu początkowego i końcowego aktywów zgromadzonych na indywidualnych kontach oraz w odniesieniu do danych dotyczących dochodów z inwestycji oraz opłat związanych z systemem • Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) w zakresie kwoty składek przekazanych na indywidualne konta w OFE

	<ul style="list-style-type: none"> Sprawozdanie budżetowe RB - 40 oraz sprawozdanie finansowe Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS) w zakresie danych dotyczących transferu aktywów pomiędzy OFE i ZUS (suwak bezpieczeństwa)
Która instytucja dokonała obliczeń?	Główny Urząd Statystyczny
2. Kwestie pozostałe	
<p>Nabyte zobowiązania emerytalno-rentowe zostały oszacowane w oparciu o podejście ABO (ang. accumulated benefit obligations), tj. na poziomie bieżącej wartości zgromadzonych aktywów. Oznacza to, że saldo uprawnień emerytalnych jest równe liczbie aktywów zgromadzonych na koniec danego okresu.</p> <p>Kolumna A nie obejmuje Indywidualnych Kont Zabezpieczenia Emerytalnego (IKZE) oraz Indywidualnych Kont Emerytalnych (IKE), są one obecnie ujmowane w zasadniczych rachunkach.</p> <p>W prywatnych systemach emerytalnych, takich jak OFE i PPE, aktywa są inwestowane w instrumenty finansowe, a ich wycena na koniec okresu zależy bezpośrednio od inwestycji portfelowych oraz stopy zwrotu z inwestycji. W przypadku OFE, wartość zgromadzonych aktywów w porównaniu do 2020 r. wzrosła o 39,4 mld zł (zmiana o 26,5%). W przypadku PPE, wartość aktywów na koniec 2021 roku była wyższa o 1,9 mld zł niż na początku roku (wzrost o 11,2% w stosunku do 2020 roku). Zgodnie z wytycznymi podręcznika <i>Technical Compilation Guide for Pension Data in National Accounts</i> zmiany wartości aktywów zostały zawarte w wierszu 8 Tablicy 29 (zmiany w uprawnieniach z tytułu przeszacowań), który definiuje przeszacowania m.in. jako zmiany w zakładanych zmianach cen. Zmiany uprawnień z tytułu przeszacowań (wiersz 8) w kolumnie A to różnica między stanem uprawnień na koniec roku, stanem uprawnień na początku roku i wszystkimi bieżącymi transakcjami w trakcie roku.</p>	

2. Tablica 29 kolumna B: Systemy o zdefiniowanym świadczeniu (kapitałowe, sektory inne niż sektor instytucji rządowych i samorządowych)

System nie występuje w Polsce

3. Tablica 29 kolumna D: Systemy o zdefiniowanej składce (kapitałowe, sektor instytucji rządowych i samorządowych)

System nie występuje w Polsce

4. Tablica 29 kolumna E: Systemy o zdefiniowanym świadczeniu (kapitałowe, dla pracowników sektora instytucji rządowych i samorządowych, zaklasyfikowane w sektorze instytucji finansowych)

System nie występuje w Polsce

5. Tablica 29 kolumna F: Systemy o zdefiniowanym świadczeniu (kapitałowe, dla pracowników sektora instytucji rządowych i samorządowych, zaklasyfikowane w sektorze instytucji rządowych i samorządowych)

System nie występuje w Polsce

6. Tablica 29 kolumna G: Systemy o zdefiniowanym świadczeniu (niekapitałowe, dla pracowników sektora instytucji rządowych i samorządowych, zaklasyfikowane w sektorze instytucji rządowych i samorządowych)

1. Opis systemu oraz zastosowanych obliczeń	
<i>a. Zakres systemu</i>	
<p>Kolumna G składa się z systemów zapewniania bezpieczeństwa publicznego i ochrony, które są w całości finansowane z budżetu państwa bez udziału składek od zatrudnionych w nich osób. Ta kategoria nie jest jednym spójnym systemem, obejmuje kilka różnych systemów o zdefiniowanym świadczeniu:</p> <p>1) System zaopatrzenia emerytalnego sędziów i prokuratorów</p> <p>Obejmuje wszystkich sędziów i prokuratorów w polskim systemie wymiaru sprawiedliwości. Składki nie są odprowadzane, zaś świadczenia są pokrywane z budżetu państwa.</p> <p>Jedynym kryterium przejścia na emeryturę jest osiągnięcie wieku emerytalnego lub, niezależnie od wieku, niepełnosprawność/choroba. System zastępuje powszechny system zabezpieczenia społecznego dla tego rodzaju urzędników państwowych.</p> <p>2) System zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy służb mundurowych</p> <p>Obejmuje funkcjonariuszy służb mundurowych, takich jak: wojsko, policja, służby bezpieczeństwa, wywiadu oraz kontrwywiadu, straży granicznej, służby więziennej, straży pożarnej. Składki nie są odprowadzane, zaś świadczenia są pokrywane z budżetu państwa.</p> <p>Świadczenia są odmienne dla osób przejętych do służby przed dniem 31 grudnia 2012 r. oraz osób przejętych po tym dniu. Kryteriami uprawniającymi do emerytury jest wiek i staż pracy (służby).</p> <p>Wszystkie polskie systemy emerytalne wymagają kombinacji dwóch warunków: osiągnięcia wymaganego wieku oraz odpowiedniego stażu pracy. Dla systemów emerytalnych służb mundurowych oraz sędziów i prokuratorów model aktuarialny uwzględnia udział procentowy osób płacących składki przechodzących na emeryturę każdego roku, według wieku i płci.</p> <p>W przypadku służb mundurowych osoby zatrudnione przed rokiem 2013 nabywają prawo do przejścia na emeryturę w wieku 35 lat, po osiągnięciu 15-letniego stażu pracy.</p> <p>Jednakże statystyki pokazują, że większość funkcjonariuszy przechodzi na emeryturę znacznie później niż w wieku 35 lat – jest to spowodowane faktem, że nie spełniają kryterium wystugi lat w służbie lub decydują się kontynuować pracę, mimo spełnienia warunków przejścia na emeryturę.</p> <p>Faktyczny przeciętny wiek emerytalny wynosi około 47 lat w przypadku mężczyzn oraz 50 lat dla kobiet. W związku z tym model zakłada, że tylko 0,3% 35-letnich ubezpieczonych, posiadających 15 lub więcej lat stażu w służbie, decyduje się na przejście na emeryturę w wieku 35 lat.</p> <p>W przypadku osób zatrudnionych w roku 2013, lub później, jedynym warunkiem przyznania uprawnień emerytalnych dla funkcjonariuszy/żołnierzy jest 25 lat służby.</p> <p>System ten zastępuje powszechny system zabezpieczenia społecznego dla tego rodzaju urzędników państwowych.</p>	
<i>b. Struktura instytucjonalna</i>	
<i>Źródła danych/dostawcy</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Szczegółowe dane dostarczone przez sądy i prokuratury • Szczegółowe dane dostarczone przez Ministerstwo Obrony Narodowej, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Zakład Emerytalno-Rentowy MSWiA, Centralny Zarząd Służby Więziennej, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego • Dane z AWG (grupa robocza ds. starzenia się ludności) w odniesieniu do głównych założeń makroekonomicznych i demograficznych • Najnowsze prognozy EUROPOP w zakresie dzietności i migracji
<i>Która instytucja dokonała obliczeń?</i>	Główny Urząd Statystyczny przy ścisłej współpracy z Urzędem Statystycznym w Rzeszowie

c. Główne formuły: wzór obliczania świadczenia; waloryzacja świadczenia	
Wzór obliczania świadczenia	<p>1) System zaopatrzenia emerytalnego sędziów i prokuratorów 75 % ostatnio pobranego wynagrodzenia</p> <p>2) System zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy służb mundurowych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Funkcjonariusze/żołnierze przyjęci do służby przed dniem 1 stycznia 2013 r.: 40% uposażenia (na ostatnio zajmowanym stanowisku) za 15 lat służby plus 2,6% ostatniego uposażenia za każdy dalszy rok służby powyżej 15 lat. Funkcjonariusze/żołnierze przyjęci do służby po dniu 31 grudnia 2012 r.: 60% podstawy wymiaru za 25 lat służby, tj. średniego wynagrodzenia z 10 kolejnych lat służby wskazanych przez mundurowego, plus 3% za każdy dodatkowy rok w służbie (powyżej wymaganego okresu). • Renta inwalidzka zależy od stopnia niezdolności do pracy i wynosi: <ul style="list-style-type: none"> a. I grupa – 80% podstawy wymiaru b. II grupa – 70% podstawy wymiaru c. III grupa – 40% podstawy wymiaru
Waloryzacja świadczenia	<p>1) System zaopatrzenia emerytalnego sędziów i prokuratorów Proporcjonalnie do wzrostu płac sędziów i prokuratorów na tym samym stanowisku</p> <p>2) System zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy służb mundurowych Świadczenia emerytalne waloryzowane są do wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych powiększonego o 20% realnego wzrostu płac</p>
d. Typ i struktura modelu obliczeniowego	
Uprawnienia emerytalno-rentowe są modelowane poprzez zastosowanie modelu Banku Światowego - PROST	
2. Zastosowane założenia i metody	
a. Stopa dyskontowa	
Stopę dyskontową ustalono na poziomie 4,5% wartości nominalnie (2% wartości realnej, inflacja docelowa 2,5%). Podejście to jest zgodne z zaleceniami dla Polski zawartymi w podręczniku <i>Technical Compilation Guide for Pension Data in National Accounts</i> .	
b. Wzrost płac	
Założenia AWG odzwierciedlające wzrost wydajności na mieszkańca	
c. Metoda walidacji: ABO/PBO	
PBO	
3. Użyte dane	
a. Tablice czasu trwania życia	
Dane z AWG	
b. Statystyki uprawnień emerytalno-rentowych; pozostałe powiązane statystyki	
<ul style="list-style-type: none"> • Szczegółowe dane dotyczące całej zbiorowości sędziów i prokuratorów, takie jak liczba aktywnych zawodowo sędziów/prokuratorów według wieku i płci, liczba emerytowanych sędziów/prokuratorów według wieku i płci, wysokość wynagrodzeń i świadczeń • Szczegółowe dane dotyczące całej zbiorowości funkcjonariuszy/żołnierzy, takich jak liczba aktywnych zawodowo funkcjonariuszy/żołnierzy według wieku i płci, liczba emerytowanych funkcjonariuszy/żołnierzy według wieku i płci, wysokość uposażeń i świadczeń • Założenia AWG dotyczące demografii, rynku pracy oraz założenia makroekonomiczne: przeciętne oczekiwane trwanie życia, udział w rynku pracy, stopa bezrobocia, tablice ludności, tablice umieralności (wszystkie z założeń według wieku i płci), założenia makroekonomiczne • Najnowsze prognozy EUROPOP dla Polski w latach 2021-2100 w zakresie dzietności i migracji 	
4. Reformy włączone do obliczeń modelowych	
<p>1) System zaopatrzenia emerytalnego sędziów i prokuratorów</p> <p>Uwzględniono wszystkie reformy wprowadzone przed 31 grudnia 2021r., tj. obniżenie wieku emerytalnego do 65 lat. Wcześniej wiek emerytalny dla obu płci wynosił 67 lat. Przepisy ustawy z dnia 12 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy -</p>	

Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz ustawy o Sądzie Najwyższym obniżyły wiek emerytalny do 65 lat dla kobiet i mężczyzn. Jednakże Krajowa Rada Sądownictwa/Prokurator Generalny, na wniosek sędziego/prokuratora, może wyrazić zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska, nie dłużej jednak niż do ukończenia 70 roku życia. Sędziowie i prokuratorzy mogą również przejść na emeryturę przed ukończeniem 65 lat, muszą jednak spełnić wymagania dotyczące wieku i stażu pracy. Muszą mieć ukończone 55 lat i staż pracy co najmniej 25 lat w przypadku kobiet, ukończone 60 lat i staż pracy co najmniej 30 lat w przypadku mężczyzn. To kryterium ma zastosowanie dla osób, które spełniły wymagane warunki do 31 grudnia 2017 r.

2) System zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy służb mundurowych

W oparciu o reformę z 2012 r. funkcjonariusze służb mundurowych zostali podzieleni na dwie grupy, w przypadku których obowiązują różne zasady dotyczące uprawnień do emerytury oraz obliczania emerytur.

5. Założenia szczegółowe

a. Jak jest modelowana kariera zawodowa?

Szacunki uwzględniają wzrost płac. Wynagrodzenia na ogół zwiększają się z powodu następujących czynników - ogólnego wzrostu poziomu dochodów, z powodu inflacji i wzrostu wydajności oraz z tytułu zasług, awansów i stażu pracy. Model PROST uwzględnia wszystkie te czynniki. Kariera zawodowa jest modelowana poprzez połączenie profilu zarobków oraz rocznych wzrostów zarobków w oparciu o założenia dotyczące inflacji i wzrostu wydajności. Profil zarobków opracowywany jest na podstawie istniejących danych dotyczących ubezpieczonych w roku bazowym, przedstawia średnie zarobki według wieku i płci. Profil zarobków pokazuje, jak płace wzrastają (lub maleją) wraz z wiekiem dzięki zasługom, awansom i stażowi pracy. Profil zarobków jest modelowany rok do roku w oparciu o założenia dotyczące inflacji i wzrostu wydajności. W związku z tym, wszystkie czynniki są uwzględniane we wzroście wynagrodzeń.

b. Jak obliczane są renty rodzinne?

85% ostatniego wynagrodzenia w przypadku jednej uprawnionej osoby, 90% dla dwóch i 95% dla trzech i więcej uprawnionych osób

c. W jaki sposób modeluje się wiek emerytalny na przestrzeni czasu?

1) System zaopatrzenia emerytalnego sędziów i prokuratorów

Wiek emerytalny był modelowany zgodnie z polskim prawem. Sędziowie i prokuratorzy mogą przejść na emeryturę w wieku 65 lat. Wiek emerytalny był modelowany jako ustawowy zarówno dla kobiet, jak i mężczyzn.

2) System zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy służb mundurowych

W starym systemie (dla zatrudnionych przed 31 grudnia 2012 r.) minimalny wiek emerytalny wynosił 35 lat i na tym poziomie został utrzymany do 2065 roku. Natomiast w nowym podsystemie (dla zatrudnionych po 31 grudnia 2012 r.), jedynym warunkiem przyznania uprawnień emerytalnych dla funkcjonariuszy/żołnierzy jest 25 lat służby.

Ze względu na różnice w wieku emerytalnym, odmienne wzory obliczania świadczeń oraz zmianę procentowego odsetka pracowników i świadczeniobiorców w ramach obu systemów w czasie, grupy te należy modelować odrębnie.

d. Inne specyficzne cechy modelu

Emeryci i renciści zostali określani jako przepływ ubezpieczonych z roku poprzedniego w oparciu o rzeczywiste dane, co oznacza, że obliczana jest liczba nowych emerytów i rencistów, następnie szacuje się całkowitą liczbę świadczeniobiorców poprzez dodanie liczby nowych emerytów i rencistów do ich stanu z poprzedniego roku oraz odjęcie tych, co do których zakłada się prawdopodobieństwo zgonu. Liczbę nowych świadczeniobiorców oblicza się, poprzez przyjęcie założenia jaki procent ubezpieczonych z roku poprzedniego przejdzie na emeryturę lub rentę w roku bieżącym, wg wieku i płci.

Wyniki sumaryczne odzwierciedlają finanse systemu jednofilarowego dla systemu zabezpieczenia społecznego sędziów i prokuratorów oraz finanse wielofilarowego systemu zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy służb mundurowych. System jednofilarowy oznacza albo system o zdefiniowanej składce albo system o zdefiniowanym świadczeniu. System wielofilarowy to połączenie różnych systemów emerytalnych.

6. Kwestie pozostałe

-

7. Tablica 29 kolumna H: Systemy emerytalno-rentowe w ramach systemu zabezpieczenia społecznego (niekapitałowe)

1. Opis systemu oraz zastosowanych obliczeń	
a. Zakres systemu	
<p>Kolumna H zawiera dwa systemy, które określa się jako systemy emerytalno-rentowe zabezpieczenia społecznego. Udział w tych programach jest obowiązkowy:</p> <p>1) Powszechny system zabezpieczenia społecznego (ZUS)</p> <p>I filar powszechnego systemu emerytalnego w Polsce. Obejmuje większość ludności czynnej zawodowo w Polsce, pracującej poza rolnictwem (wszyscy zatrudnieni, osoby prowadzące działalność na własny rachunek oraz pracodawcy, z wyłączeniem uczestników systemu emerytalnego dla służb mundurowych oraz sędziów i prokuratorów). Jest to około 89,8% aktywnych zawodowo osób. System jest obowiązkowy i zabezpiecza świadczenia związane z wiekiem, niepełnosprawnością oraz utratą żywiciela rodziny. System jest niekapitałowym systemem o zdefiniowanej składce opartym na zasadzie <i>Pay as You Go</i> z obowiązkowymi składkami jako głównym źródłem dochodu. Składki są opłacane zarówno przez pracodawców, jak i pracowników. Podstawą składek jest przychód w rozumieniu ustawy o <i>podatku dochodowym od osób fizycznych</i> (w przypadku pracowników jest to ich wynagrodzenie w rozumieniu tej ustawy). Podstawa nie obejmuje wynagrodzenia z tytułu choroby oraz zasiłków. Całkowita składka wynosi 19,52% podstawy i jest płacona w równych częściach przez pracodawcę i pracownika (po 9,76%). W przypadku renty inwalidzkiej stawka wynosi 8% podstawy, z czego 6,5% płacone jest przez pracodawcę, a 1,5% przez pracownika. Łącznie pracodawca opłaca 16,26% podstawy, zaś pracownik 11,26% podstawy.</p> <p>2) System zabezpieczenia społecznego rolników (KRUS)</p> <p>Obejmuje wszystkich rolników, ich małżonków i pozostałych członków rodzin pracujących we wspólnym gospodarstwie rolnym, co stanowi około 6,3% osób aktywnych zawodowo. System jest obowiązkowy i zabezpiecza świadczenia związane z wiekiem, niepełnosprawnością oraz utratą żywiciela rodziny. System jest niekapitałowym systemem o zdefiniowanym świadczeniu opartym na zasadzie <i>Pay as You Go</i> z obowiązkowymi składkami i dotacjami z budżetu państwa stanowiącymi główne źródło dochodu. Składka podstawowa jest równa 10% emerytury podstawowej. Wysokość emerytury podstawowej ogłasza Prezes GUS w formie komunikatu. Rolnicy posiadający gospodarstwa rolne o powierzchni powyżej 50 hektarów przeliczeniowych opłacają dodatkową składkę w wysokości od 12 do 48% emerytury podstawowej, w zależności od wielkości gospodarstwa. W przypadku, gdy rolnik prowadzi działalność gospodarczą poza rolnictwem, jego składka jest dwa razy większa.</p>	
b. Struktura instytucjonalna	
Źródła danych/dostawcy	Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, AWG
Która instytucja dokonała obliczeń?	Główny Urząd Statystyczny przy ścisłej współpracy z Urzędem Statystycznym w Rzeszowie
c. Główne formuły: wzór obliczania świadczenia; waloryzacja świadczenia	
Wzór obliczania świadczenia	<p>1) W przypadku powszechnego systemu zabezpieczenia społecznego (ZUS) występują dwa wzory</p> <p>Przed reformą systemową z 1999 r. system był systemem o zdefiniowanym świadczeniu opartym na zasadzie <i>Pay as You Go</i> z następującym wzorem świadczenia: 24% średniego wynagrodzenia pomniejszonego o obowiązkowe składki na ubezpieczenia społeczne + 1,3% podstawy wymiaru za każdy rok okresów składkowych + 0,7% podstawy wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych, gdzie podstawą wymiaru jest wynagrodzenie, od którego są odprowadzane składki na ubezpieczenie społeczne. Formuła uwzględnia także dodatkowe kryteria dot. minimalnego stażu pracy: 15 lat dla kobiet oraz 20 lat dla mężczyzn. Do modelowania przyjęto przyrostową stopę zastąpienia na poziomie 1,3%, zaś podstawowa stopa zastąpienia dla mężczyzn wynosi 26% (20 lat x 1,3), natomiast dla kobiet 19,5% (15 lat x 1,3). Wzór ten został zastosowany do wyliczenia świadczeń dla osób urodzonych przed końcem roku 1948 oraz rent z tytułu niezdolności do pracy i rent rodzinnych.</p> <p>W systemie o umownie zdefiniowanej składce (po reformie) świadczenie obliczane jest jako suma składek + kapitał początkowy + waloryzacja indywidualnego konta ubezpieczonego w ZUS podzielone przez średnie dalsze trwanie życia. Kapitał początkowy jest rozumiany i obliczany jako obecna wartość hipotetycznej emerytury, którą otrzymałby ubezpieczony, gdyby przeszedł na emeryturę w czasie reformy systemowej.</p>

	<p>2) W przypadku systemu zabezpieczenia społecznego rolników</p> <p>Formuła zdefiniowanego świadczenia składa się z dwóch części: składkowej i uzupełniającej. Część składkowa jest obliczana jako 1% podstawowej emerytury za każdy rok okresów składkowych, gdzie emerytura podstawowa jest równa najniższej emeryturze w powszechnym systemie zarządzanym przez ZUS. Część uzupełniająca stanowi 95% podstawowej emerytury, jeżeli liczba lat przyjęta do ustalania części składkowej jest mniejsza niż 20. W przeciwnym razie jest ona pomniejszana o 0,5% podstawowej emerytury za każdy rok powyżej 20 lat, ale nie może być niższa niż 85% emerytury podstawowej. Aby przejść na emeryturę wymagany jest minimalny 25-letni staż pracy. W celu modelowania stopy zastąpienia, formuła świadczenia dla osoby z 25-letnim stażem pracy została obliczona jako 25% (1% za każdy rok z wymaganych 25 lat okresu stażu pracy) + 95% - 2,5%, co daje 117,5%. 2,5% wynika ze zmniejszenia o 0,5% podstawowej emerytury za każdy rok w przedziale od 20 do 25 lat. Każdy dodatkowy rok usługi lat w rolnictwie (do 40 lat) zwiększa odsetek o 0,5% (1% za każdy dodatkowy rok składkowy, pomniejszony o 0,5% części uzupełniającej za każdy rok powyżej 25 lat stażu pracy). Formuła dotyczy świadczeń emerytalnych, rent z tytułu niezdolności do pracy oraz rent rodzinnych.</p>
Waloryzacja świadczenia	W obu systemach, świadczenia emerytalne waloryzowane są do wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych powiększonego o 20% realnego wzrostu płac.
d. Typ i struktura modelu obliczeniowego	
<p>Uprawnienia emerytalno-rentowe są szacowane z wykorzystaniem modelu Banku Światowego – PROST, działającego w środowisku Microsoft Windows. Dane i założenia są zamieszczone w arkuszach programu MS Excel, dane wynikowe są również prezentowane w arkuszach programu Excel. Model wykorzystuje poszczególne dane krajowe, łączy prognozy demograficzne z założeniami ekonomicznymi, w celu prognozowania liczby płacących składki oraz świadczeniobiorców, którzy generują przepływy dochodów i wydatków. Prognozowane są salda budżetowe. Model może wykorzystywać podejście od strony stanów lub przepływów. W przypadku podejścia od strony stanów, parametry związane z przejściem na emeryturę są wyrażone jako całkowita liczba emerytów do ogółu ludności. Prognozy mogą się opierać zarówno na populacji, jak i zatrudnieniu. Wszystkie moduły PROST pozwalają na dokonanie analizy wrażliwości wyników kluczowych parametrów demograficznych i ekonomicznych, takich jak dzietność, czas trwania życia, wzrost płac, czy stopa dyskontowa. Oprócz szczegółowych informacji na temat systemów emerytalnych, PROST opracowuje również tabele podsumowujące, które zawierają najważniejsze statystyki dotyczące prognoz ludności, struktury demograficznej i finansowej.</p>	
2. Zastosowane założenia i metody	
a. Stopa dyskontowa	
Stopę dyskontową ustalono na poziomie 4,5% wartości nominalnie (2% wartości realnej, inflacja docelowa 2,5%). Podejście to jest zgodne z zaleceniami dla Polski zawartymi w podręczniku <i>Technical Compilation Guide for Pension Data in National Accounts</i> .	
b. Wzrost płac	
<ul style="list-style-type: none"> • W przypadku systemu o umownie zdefiniowanej składce (powszechny system zabezpieczenia społecznego po reformie) do prognozowania składek przekazywanych na umowne konta wykorzystywane są założenia AWG dot. wzrostu płac odzwierciedlające wzrost produktywności na mieszkańca • W przypadku systemu o zdefiniowanym świadczeniu (system zabezpieczenia społecznego ZUS przed reformą oraz system zabezpieczenia społecznego dla rolników) na potrzeby szacowania uprawnień emerytalno-rentowych wykorzystywane są założenia AWG dot. wzrostu płac odzwierciedlające wzrost produktywności na mieszkańca 	
c. Metoda walidacji: ABO/PBO	
PBO w obydwu systemach	
3. Użyte dane	
a. Tablice czasu trwania życia	
Dane z AWG	
b. Statystyki uprawnień emerytalno-rentowych; pozostałe powiązane statystyki	
<p>1) Powszechny system zabezpieczenia społecznego (ZUS)</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3% próba danych losowych dotyczących płacących składki oraz świadczeniobiorców otrzymana z ZUS • Dane statystyczne dotyczące emerytów i rencistów według płci i wieku pozyskane z ZUS • Wskaźniki dot. rent i emerytur np. odsetek emerytów i rencistów w kohorcie ogółem, według płci i wieku (dane z ZUS) • Liczba ubezpieczonych według płci i wieku, dane pozyskiwane z ZUS 	

<ul style="list-style-type: none"> • Dane AWG: demograficzne, dotyczące zatrudnienia itp. (przeciętne oczekiwanie trwania życia, udział w rynku pracy, stopa bezrobocia, tablice ludności, wskaźniki umieralności) według wieku i płci • Założenia makroekonomiczne z AWG • Najnowsze prognozy EUROPOP dla Polski w latach 2021-2010 w zakresie dzietności i migracji
<p>2) System zabezpieczenia społecznego rolników (KRUS)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pełna baza danych dotycząca wszystkich płatników składek oraz świadczeniobiorców otrzymana z KRUS • Dodatkowe dane statystyczne (na potrzeby walidacji danych) dotyczące wszystkich płatników składek oraz świadczeniobiorców według płci i wieku, otrzymane z KRUS • Wydatki na świadczenia emerytalne i rentowe (KRUS) • Dane AWG: demograficzne, dotyczące zatrudnienia itp. (przeciętne oczekiwanie trwania życia, udział w rynku pracy, stopa bezrobocia, tablice ludności, wskaźniki umieralności) według wieku i płci • Założenia makroekonomiczne z AWG • Najnowsze prognozy EUROPOP dla Polski w latach 2021-2100 w zakresie dzietności i migracji
<p>4. Reformy włączone do obliczeń modelowych</p> <p>Wszystkie reformy wprowadzone przed 31 grudnia 2021 r. zostały uwzględnione. W 2017 r. odwrócono reformę emerytalną z 2012 r., której celem było wyrównanie i podniesienie wieku emerytalnego kobiet (do 2040 r.) i mężczyzn (do 2020 r.) do 67 lat. W efekcie od 1 października 2017 r. wiek emerytalny w Polsce wynosi 60 lat – dla kobiet i 65 lat – dla mężczyzn.</p>
<p>5. Założenie szczegółowe</p> <p><i>a. Jak jest modelowana kariera zawodowa?</i></p> <p>Szacunki uwzględniają wzrost płac. Wynagrodzenia na ogół zwiększają się z powodu następujących czynników - ogólnego wzrostu poziomu dochodów z powodu inflacji i wzrostu wydajności oraz z tytułu zastług, awansów i stażu pracy. Model PROST uwzględnia wszystkie te czynniki. Kariera zawodowa jest modelowana poprzez połączenie profilu zarobków oraz rocznych wzrostów zarobków w oparciu o założenia dotyczące inflacji i wzrostu wydajności. Profil zarobków opracowywany jest na podstawie istniejących danych dotyczących płatników składek w roku bazowym, przedstawia średnie zarobki według wieku i płci. Profil ten pokazuje, jak płace wzrastają (lub maleją) wraz z wiekiem dzięki zastugom, awansom i stażowi pracy. Profil zarobków jest modelowany rok do roku w oparciu o założenia dotyczące inflacji i wzrostu wydajności. W związku z tym wszystkie czynniki są uwzględniane we wzroście wynagrodzeń.</p>
<p><i>b. Jak są obliczane renty rodzinne?</i></p> <p>Stosowana jest formuła systemu o zdefiniowanym świadczeniu (powszechny system zabezpieczenia społecznego sprzed reformy systemowej)</p>
<p><i>c. W jaki sposób modeluje się wiek emerytalny na przestrzeni czasu?</i></p> <p>Wiek emerytalny był modelowany zgodnie z polskim prawem. Wiek emerytalny został obniżony i zróżnicowany w zależności od płci. Od 1 października 2017 r. wiek emerytalny wynosi 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn. Został on wymodelowany jako ustawy do 2065 r. dla obu programów.</p>
<p><i>d. Inne specyficzne cechy modelu</i></p> <p>W przypadku obu systemów emeryci i renciści zostali określani jako przepływ płatników składek z roku poprzedniego. Dane sumaryczne odzwierciedlają finanse systemu wielofilarowego dla systemu powszechnego zabezpieczenia społecznego i finanse systemu jednofilarowego dla systemu zabezpieczenia społecznego rolników. Patrz: wyjaśnienia w kolumnie G.</p>
<p>6. Kwestie pozostałe</p> <p>-</p>

8. Tablica 29 kolumna K: Uprawnienia emerytalno-rentowe gospodarstw domowych nierezydentów

Dane dotyczące gospodarstw domowych rezydentów i nierezydentów nie są wyświetlane oddzielnie, ponieważ powiązania emerytalne z resztą świata są nieistotne. W ramach zebranych zestawów danych nie jest możliwe oddzielenie danych dla nierezydentów.

9. Linki do publikacji zawierających dodatkowe/szersze informacje dotyczące systemów emerytalno- rentowych

- Powszechny system zabezpieczenia społecznego (ZUS): <https://www.zus.pl/baza-wiedzy/biblioteka-zus/wydawnictwa/pozostale-wydawnictwa#>
- System zabezpieczenia społecznego rolników (KRUS): <https://www.krus.gov.pl/zadania-krus/ubezpieczenie-spoeczne-rolnikow/>
- Link do publikacji ZUS dotyczących zabezpieczenia społecznego w Polsce. Publikacja przedstawia jego organizację i ramy prawne: <https://www.zus.pl/documents/10182/167567/Zabezpieczenie+spo%C5%82eczne+w+Polsce/387eb8f7-0522-4f74-ace3-907cd6b1e80f>